

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethicæ Doctrinæ Elementa, Et Enarratio Libri quinti
Ethicorum**

Melanchthon, Philipp

Witebergæ, 1583

VD16 ZV 20638

Clarissimo Viro Eruditione Et Virtute Praestanti Arnoldo Burenio. Philippus
Melanthon.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56560](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56560)

CLARISSIMO
VIRO ERVDITIO-

NE ET VIRTUTE PRAE-
stanti Arnol'do Burenio.

Philippus Melanthon.

EXIAT DVLCISSIMA
narratio Xenophontis
in quarto libro Sermo-
num Socratis, in qua Hippias ex
logo intervallo reuersus Athenas
audiens Socratem, illas suas vsti-
tatas admonitiones in congressib.
amicorum familiariter repetere,
nec iam alias, aut nouas, aut splen-
didiores orationes habere, deridet
eum, inquit: Adhuc Socrates,
eadem illa dicis, quae ante multos
annos te dicentem audiebamus.
Ego vero, inquit Socrates, de eisdē
A ij eadem.

eadem. Tu fortassis, quia ingenio
& sapientia antecellis, de eisdem
non dicis eadem. Respondet Hip-
pias: Prorsus hoc ago, ut aliquid
afferam noui. An de his, quae scis,
inquit Socrates, ut si quis interro-
get, quibus literis scribatur Socra-
tes? aut, an bis quinque, sint decem?
alia nunc dicis, alia dicebas antea?
Tu Hippias: De his eadem ut tu.
Sed de Iusticia nunc alia dico, qui-
bus contradicere nec tu, nec alii
possint. Socrates: Magnum bonum
toti generi humano inuenisti. Nisi
si scient Iudices hanc Iusticia do-
ctrinam, cui contradicere non pos-
sit, nunquam inter se dissident. Ita
nulla erunt ciuium ac ciuitatum
discordia, & finis erit seditionum

ac bellorum. Nec aliud magis ve-
lim, quam hanc à te sapientiam
discere. Hippias: At non audies,
nisi prius tu quoque sententiam tu-
am plane & explicatè dixeris, quod
statuas esse iustum. Nec tibi con-
cedam, ut tantum interrogas, &
eludas dicta, et tuam sapientiam
occultes. Socrates: An non satis
perspicuè dicere videor, quid sen-
tiam esse iustum, cum factis ipsis
ostendam? & facta sint illustrio-
ra verbis? Sentio igitur iusticiam
esse prestare legibus obedientiam.
Hippias: Sed quomodo iusticia
est legibus obedire, cum gentium
multarum leges contrariae sint? Nec
vero consentaneum est, iusta inter
se pugnancia esse. Socrates: At-

A iij qui

qui sunt leges quaedam non scriptae,
communes omnibus hominibus,
quas Deus ipse generi humano
tradidit, ut apud omnes homines
primum iudicatur rectum esse co-
lere Deum, deinde parentes hono-
re afficere. Neque, ideo talia non
sunt legitima, quia multi ea non
faciunt. Afficiuntur enim poenis
hi, qui violant has leges.

Haecenus colloquium Hippiae
et Socratis recitavi. Primum, ut
vel huius viri exemplo me tue-
ar, quod easdem materias repeto, et
quidem non mutatas. Sed eadem
de eisdem, vera et recta, et pro-
prio sermonis genere dicere stu-
deo. Nam profecto vera doctri-
narum exordia proprie et eodem
modo

modo tradere adolescentia valde
prodest. Qua in re mediocre fuisse
meum studium longo tempore,
spero multos intelligere. Sed de
me non dicam prolixius.

Altera causa est, cur statim in
vestibulo hanc narrationem collocâ-
rim. Volui obuiam & familiaris-
sime notam esse multis, quia ex hoc
loco, et de disputationibus Platonis
in primo & secundo πολιτικῶν ex-
truxit Aristoteles primam parti-
tionem Iusticiae, in quinto libro E-
thicorum, quae ad vocabuli expli-
cationem valde necessaria est. Mul-
ta. n. ubiq; priorum dicta recitat
Aristoteles, & ad normas artiū
accomodat, interdum pugnancia
in speciem distinguit, interdum

A 4 dicta

dicta figuratè, tanquam non congruentia ad artes, reijcit.

Animaduertit autem nomen Iusticia aliter vsurpari, alias complecti totum chorum viruū, ut cum dicimus, Aristidē esse iniusticiē, alias significare vnā quādam speciem regentē contractū, ut cum dicimus, emtorem esse iustum, id est, seruantem equalitatem, non defraudantē alios. Cum igitur lōga et inuoluta disputatio sit apud Platonē, de his loquendi modis, & Xenophon simpliciter tanq̄ definitionem, constituens, non hic tantū, sed alibi quoq̄, in iudicio Cyri, ^{δ' ἰσχυρὸν ἐστὶν ὀλιγοπ.} Aristoteles, ut modos loquēdi discerneret, & suū cuiq̄ locum tribueret. pri-

man

ma iusticia partitionem instituit,
hausta ex ipsis natura fontibus.

Alia inquit est Iusticia uniuersalis, alia particularis. Et Xenophontis definitionem accomodat ad uniuersalem, δ'ικαιοσύνην ἐστὶν νόμιμος.

Quid opus est, dicet aliquis, tanta exilitate disputationum? Facilis potius, sicut de se inquit Socrates, communem consociationem tueamur, idque esse Iusticiam statuamus, omis- sis illis questionum labyrinthis. Et si ille non insulse inquit: Ego argutum ciuem sine virtute, odi tamquam praeficam: tamen diligentia in exponendis vocabulis, et in definitionibus querendis necessaria est.

In Ecclesia et in Sermone diuino quoties hac nomina repetuntur,

A 5 Iust.

*Iusticia, iniusticia, peccatū? Hic
nescire, quas res hac vocabula
mōstrent, nō solum turpe, sed etiā
perniciosum est. Obruitur enim
doctrina de reb. maximis, de vo-
luntate Dei, & de salute nostra.*

*Maluenda in colloquio Ratis
bonensi proposuerat sententiam,
Dilectione homines iustos esse,
quia dilectio tribuat debitū homo-
rē Deo. Habet suum locū hac de-
scriptio, cum de lege dicitur: ^{est νόμιμος} Et Lex inquit: Dilige
Dominum Deum tuum ex toto
corde. Sed cū in hac caligine mē-
tes humane plena sint dubitatio-
nū, & corda sint viciosa, nō arde-
ant amore Dei, quomodo dicit
Maluenda, homines debitū Deo*

red-

reddere? Nō intelligit hāc ipsam
causam, quia legis obedientiā
hac misera natura non prestat,
in voce Euangelij proponi doctri-
nam de remissione peccatorum, et
imputatione iusticiæ.

Quantum periculi est in medi-
cando, si remedium nomina &
naturas ignoret Medicus, Ita
multo plus periculi est in Eccle-
sia, si sermo diuinus non intelliga-
tur. Nec negari potest amissa lu-
ce multorum vocabulorum, iusticiæ,
gratiæ, fidei, securitas esse magnas
in Ecclesia tenebras. Et multi
nunc quoq; mordicus retinent er-
rores, quia imbuti mala cōsuetu-
dine, vocabula recte et dextre in-
telligere nolūt. Magna est. n. Ty-
rannis

rannis prava cōsuetudinis, et om-
nino verū est, quod inquit Aristo-
teles, αἱ ἀκροάσεις ἢ τὰ ἔθνη συμβαίνει σιμῶν
γὰρ εἰώτα μὲν, οὕτως ἀξίον μὲν λέγειν.

Quare fatendum est, necessari-
am esse diligentiam rectè cognos-
cendi sermonē, & quidē reimen-
da proprietatis, qua in re qua si-
adhibēda dexteritas, etiā illi ipse
melius intelligēt, qui ad hoc studi-
um assuefacti sunt. Multū autē lu-
cis affert collatio doctrinarū,
dici solet, ἢ πορφύρα πρὸς τὸν πορφύρα δια-
τρία, Cum dicit quispiam ex vera
Philosophia, qui homines sanos
rectè loquētes nominent iusticia,
facilins intelligi potest, ubi eodē
modo loquatur sermo diuinus, ubi
aliter loquatur. Sicut Socrates
inquit, δῖνος ἐστὶ νόμιμος. Et definitio
eius

eius iusticia, que est obediētia iuxta legem, recte constituta est, & sumta à norma, videlicet à noticia recti immota, que diuinitus sancita est, ut regat actiones. Jia in Epistola Iohānis dicitur ^{αμαστια} ^{εστ' ανομια}. Definitio est eruditè tradita. Intuetur Iohānes normam, qua regit iusticiam. Vt igitur doceat è regione, quid sit peccatum, ait esse quiddā discrepans ab illa norma. Hac concinnè dici intelligunt hi, qui hac parua artiū elementa didicerūt. Aliter loquitur Paulus cum ait: Iustificati fide pacem habemus, quam cum dicimus, Aristides est iustus.

Nec ego ignoro esse multos, qui velut carcerē oderunt has metas
arti-

artium, & sibi licentiam summam
fingendi opiniones, ubi libet, &
summum decus esse ducunt, contra
dicere ceteris ac prestigijs sophis-
matum rectè dicta labefactant.
Hec audacia, ut mollissimè dicunt,
non est utilis Ecclesie Dei. For-
mā, inquit Paulus, sanorum ser-
monum retineto. Discernamus
genera doctrinarum, nec extra
metas euehamur. Hoc cōsilio pra-
cipuè hac Philosophica saepe in-
docendo repeto, ut sermonis di-
scrimina notiora sint.

Deinde sunt & alia utilitates
huius doctrinae. In hac qualicunq;
gubernatione morum necesse est
nosse virtutū descriptiones et par-
titiones. Hinc etiam saepe oratio
hauri-

haurienda est, cum de moribus lo-
quimur. Vtilis est & dijudica-
tio sectarū, si modo veritatē qua-
erimus, nec tantum ut ardeliones,
offentare acrimē volumus in de-
fendēdis paradoxis. Prodest etiā
iunioribus, assuescieri ad ordinem
& ad formam explicandi, quae in
his exemplis cernitur.

Hanc totam diligentiam &
has admonitiones, etsi scio vitu-
perari à quibusdam, tamen spero
tibi Arnolde, & alijs qui rectē et
candidē iudicant, probari, ac tali-
um virorū iudicia potius sequen-
da esse statuo, quam vel indocto-
rum, qui literas omnes ex Eccle-
sia pulsas esse vellent, vel Pyrrho-
norum quorundam, qui vincu-
la ar-

la artium oderunt, & infinitam
sibi licentiam concedi volunt, la-
dendi opinionibus, ut libet. Et
virique habent sui theatri applau-
sus. Sed hac voluntatum et iudi-
ciorum dissimilitudo non est hui-
us tantum aetatis malum. Fera-
mus igitur sapientes hos, ut De-
mosthenes nominat, communes
ciuitatum morbos, & tamen iu-
nioribus monstratores & horta-
tores sumus, ad ea, quae sunt
vera, recta, et Ecclesiae
salutaria, Bene
vale.

Mense Octobri, Anno 1550.